

ÓE KENZABURÓ

A gyógyító család

Részlet

„Nehézségi mód”

1

Február közepén, egy reggelen a családnak – mindenki a maga módján – születésnapot ünnepelt. A feleségem születésnapján a nappali ajtófélfájára képeslapokat tűztünk. A nagyobbik fiúnk, Hikari, akit Micimackónak hívunk, a képeslapjára sárga és kék színű virágokról és ugyanolyan színű és hátterű leányalakról készített egy akvarellt. A virágok és a lány alakja köré a nagyobbik fiúnk latin betűkkel, angolos írásmóddal az édesanyja nevét, a UKARI nevet írta. Azt hiszem, furcsának tűnhet a kép annak, aki nem ért semmit az egészből.

A nagyobbik fiunk teljesen abnormális fejvel született. Nemcsak a családnak, de még az orvosnak is meglepő találkozás volt ez, mert először egy átlagos műtétre számított, később viszont a helyzet epilepsziával bonyolódott, amely új problémákat hozott felszínre, és amely a család erejét is igénybe vette. Az orvos, Morijaszú Nobuo azóta már elhunyt. Valamikor a fiam születése után szerettem volna részletesen írni Morijaszú professzoráról, mert a szívem mélyén eleinte ő jelentette számomra a „kultúrkérdést”. Az életem során többször is találkoztam a „kultúrkérdéssel”, de ő valamiféle sokszínűségre tanított meg az emberi kultúrával kapcsolatban. A „kultúrkérdés” módszerét komoly problémának tartom. Morijaszú professzor megtanított arra, hogy az orvosi hivatásban mit jelent a „kultúrkérdés”.

A nagyobbik fiunk, aki szellemi képességeit tekintve elmaradt a fejlődésben, most már huszonhat éves, ha azonban összehasonlítanánk az átlagos lelki életkorokkal, vajon lelki szempontból hány éves lenne? Rajtam kívül azonban senki sem végez effajta számításokat a családnkban. Azon a bizonyos napon a nagyfiunk által készített képeslapon nem is a kép, hanem inkább a különös mondatok leptek meg:

„Az idén már elég nagy lettem és úgy érzem, eddig sok nehézséggel kellett megküzdenem. Csak még egy kis türelmet kérek, drága Jukari! Sokat gyakoroltuk a latin betűket, biztos vagyok benne, hogy szép napod lesz. Olyan sok nehézségi módot okoztam, igazából nem is Anyának, hanem inkább a Nagymamának. De én nyugodt vagyok.”

Amikor többször is elolvastam, először meglepődtem, mert a nagyfiunk szókészletében a „nehézség”, a „nehézségi mód” kifejezések használata megütötte a fületem, és mert rejtett tartalma zavarba ejtett. Elsősorban azért, mert először történt ez. A „nehézség” szót eddig még soha nem használta.

Igaz, eddig nem alkalmazta, de mégis az izgatott: hogyan jutott a lelkébe? Amikor az egyik zeneművének, egy kis zongoradarabnak címet kívánt adni, felmerült benne a „pokari” püfölvé jelentésű japán szó. Vagy például a „Szomorúság” szó is. Azt hiszem, a nagyobbik fiúnk még „szomorú” alakban sem használta ezt a szót. Az egyik nap azonban a zongoránál az előtte lévő kotta fölé a „Szomorúság” címet írta erőteljes kinlódások közepette.

És ami a szavak furcsaságát illeti, erről Kubota Ucubo ifjúkori szedőkája¹ jut az eszembe:

Mély hallgatások
szellemének tengerén
felmerül, lebeg, úszik,
majd alámerül,
s felbukkan lebegve
egy magányos, árva szó.

Miféle alkalomból, szívének mely zugából, milyen formában szerette volna átnyújtani a nagyfiunk azt a szót, hogy „nehézség”? Ezen a napon ez lett a téma a családnkban. Ráadásul a „nehézségi mód” egyáltalán nem megszokott, nem szabályos szóhasználat. Talán éppen a nagyfiunk bensejéből tört fel, talán a hallása alkotta meg.

A nagyfiunk a nagymamájával kapcsolatos dolgot a szíve mélyén „nehézségi módnak” nevezte. A családnk jól érti ezt a jelentést. Mostanában a feleségem édesanyjával élünk együtt, aki már a nyolcvanas éveinek közepén is túl van. Gyakran előfordult, hogy amikor az egykori fogadósobának használt helyiségből kilépett, rögtön az előtte lévő előszoba ajtaját nyitotta ki, majd visszafordult és csak a fejét dugta be az ajtón, hogy kérdezzen valamit. Ezen a napon 4–5 percenként ez ismétlődött kora reggeltől késő estig.

A nagymama Itami Manszaku özvegye volt, férje neves személyiségnek számított, a *Muhómacu élete* című 1943-as film volt életének utolsó alkotása. Itami a világháború elvesztése után tuberkulózisban betegedett meg, de közben még megírta a filmet, forgatókönyvet készített hozzá, melynek főszerepét Bandó Cumasaburó játszotta el.

Itami alapos forgatókönyvet írt, és a szereplők kiválasztása is ragyogóan sikerült, a felvételeket a forgatókönyv szerint csinálták meg, és az egész film teljes egészében lebilincselőnek mondható. Még diákkoromban alaposan megismertem a forgatókönyvet, s ezt később elmeséltem a feleség-

gemnek. Itami Manszaku a filmjében egy katonatiszt özvegyét választotta modellként, akire a jólnevelt elegancia és műveltség volt jellemző, és akiből még a humor sem hiányzott. A katonatiszt özvegye és fia között a filmben nagyon emberi kapcsolat alakul ki. Érdekes, hogy a fiú apja a halála utáni időkre pedagógiai tervet hagyott hátra a mindössze tizenhárom éves hűgánál. S mindezt én meséltem el a feleségemnek.

A nagymama fiatalabb korában, éppen tíz évvel ezelőtt – ahogy a család is, a régi ismerősök is látták –, pontosan olyan volt, mint a Muhómacuban az a tiszteletet parancsoló özvegy. És most a nagyfiunk „nehézségi módot” érez iránta... „Csak még egy kis türelmet kérek, drága Jukari!” Ha a nagyfiunk mondatainak gondolatmenetét összefüggésében vizsgáljuk, ezekben a szavakban talán valami fekete humor csillan fel. Hikari „nehézségi módot” okozó betegsége viszont hosszan elhúzódott, így a gyógyulás idejét tiszta szívből kívántuk.

Hikari számára az emberek halála, s így Morijaszu doktoré is, rendkívül sajnálatos és rettenetes érzés. A továbbiakban arról szeretnék írni, hogy mi történik, ha beteg van a családban, majd ezek után hogyan teszik meg együtt a gyógyulás felé vezető utat. Azt hiszem, ez valódi emberi öröm, a fejlődés és a cél eléréseért. Hikari éppen az előbb említett szavakkal azon érzéseit fejezte ki mélyen és világosan, amelyek azt jelentik, hogy megértette saját testét. Van-e azonban valamilyen „nehézségi mód” éppen a gyógyíthatatlan betegségeknel, főként idős korban a testileg, de még inkább a szellemileg legyengülteknél? „Az idén már elég nagy lettem és úgy érzem, eddig sok nehézséggel kellett megküzdenem.” Amikor ilyen „nehézségi módba” jutnak az emberek, főleg idős korban, ha végelegyengülésre, majd elhalálózásra kerül sor, ilyenkor nincs senki, aki az érintett személyeket és családjukat őszinte szavakkal vigasztalja. Ezzel szemben viszont meg vagyok győződve arról, hogy erre a szellemi segítségre milyen nagy szükség lenne! Ami a betegséget illeti, a család minden tagja serényen törekszik egy őszi napfénytől ragyogó, gyors gyógyulásra. A szellemi segítséggel kapcsolatban most mást nem tudok mondani. Az értelmi képességeiben visszamaradott fiam azonban a nagymamája tevékenységét „nehézségi módnak” érezte. Ebben a pillanatban úgy hiszem, kettejük kapcsolatából egy halvány fénysugár tör elő.

2

A feleségem és én egy évvel ezelőtt összegyűjtöttük és kiadtuk a nagyfiunk zongorára írt zene-műveit. Az utószóban a következő mondatokat írtam. Azért szeretném ezeket itt közreadni, mert azt hiszem, hogy ezekben benne van a nagyfiunk fogyatékoságának igazi természete és kifejeződik az is, amit számára a zene jelent:

»Azon az ünnepen, amikor Hikari megszületett, fejének egy része teljesen abnormális volt. Az az igazság, hogy valójában először akkor született meg erre a földre, miután műtétet végeztek el rajta. Dr. Morijaszu Nobuo még a műtét után is, hosszú időn keresztül adott tanácsokat nekünk, egészen addig, míg meg nem halt, Hikari pedig „Requiem M-ért” címmel írt a tiszteletére egy zene-művet. Szívbemarkoló, tiszta, fájdalommal teli zene volt, hogy a családuknak szinte újabb sokkot kapott tőle. Úgy érzem, hogy a Hikari által komponált zenén keresztül lelkének bensejét a lehető legmélyebben meg lehet ismerni.

Bár mindenki számára világos volt, hogy Hikari elmaradt a szellemi fejlődésben, mégis, a feleségem emlékei szerint, csecsemőkorától kezdve érzékenyen reagált a zenére. Hároméves korában, amikor Beethoven zenéjét hallgatta, így szólalt meg: „Bébé”, ha pedig Chopin muzsikája szólt, ezt mondta: „Unpa”. Az biztos, hogy a feleségem, aki előre tudta, hogy elsősülött gyermeke fogyatékos lesz, mint kismama, a babaágy mellett zenét kapcsolt be bátorításképpen.

Bár igyekeztem távolságtartóan az írást választani, de mint ifjú apa, én is több időt töltöttem el Hikari mellett. Mivel Hikari érdeklődést mutatott a madárhangok iránt, lelkes buzgósággal, újra és újra szőzfajta mezei madár hangját játszottam le neki magnószalagon. Ötéves korában erdei nyaralónkban egy kalitkából felhangzó madár hangjára, a bemondó hanglejtését utánozva így szólalt meg: „Ez a guvat.” Ez volt az első értelmes közlése, amelyet hozzánk intézett.

Később, amikor az elemi iskola speciális osztályába, majd a fogyatékos gyermekek középiskolájába került, elmúlt az érdeklődése a mezei madarak hangja iránt, s előtérbe került nála a zene. Hikari egész álló nap Mozartot és Bachot, no meg az eddigi kedvelt zeneszerzőit hallgatta és tanulmányozta.

Mielőtt Tamura Kumiko tanárnő zongorázni tanította volna, Hikari magától kezdett el zenét szerezni. Tamura tanárnő felismerte a Hikari fogyatékosága miatt fellépő fizikai adottságokat, ezért a sok ujjgyakorlat helyett lehetőséget teremtett számára, hogy nagyfiunk maga is zenét szerezzen. Különböző módszerekkel úgy irányította Hikarit, hogy akkordokat találjon ki, hogy dallamokat alkosson. És egy szép napon a feleségem meg én különös gondolatok közepette egy tengeri kígyó hosszúságú kottát pillantottunk meg, hogy csak úgy meresztgettük a szemünket.

Amikor Tamura tanárnő és Hikari órája közben a könyvét olvastam és hallgattam hozzá a zenét, úgy éreztem, hogy mindez élénken kifejezi nagyfiunk legjobb emberi képességeit. Ha nem tudta volna kifejezni magát a zene által, akkor Hikari élete számomra, a feleségem, öccse és húga számára örökre rejtve maradt volna. Nem vagyok hívó ember, de másképp nem tudom kifejezni ezt, mint a „kegy”, vagyis az angol „grace” szóval, amit a zenéjére vonatkozólag találtam. Ezt a szót a japánban még a következő jelentésekkel is fel lehet ruházni: „kegyelem”, vagy „méltóság”, vagy éppen „hála”, s mindezekkel a fogalmakkal együtt Hikari zenéjéről azt gondolom, hogy azért hallgatjuk olyan figyelmesen, mert a háttere túllép mai világunkon és mirajtunk is.«

A *Zongoradarabok* című gyűjteményben tizenhat művét helyeztük el, s ezek mind a nagyfiunk és a családnk együttélésének különféle színtereit teremtik újjá. Mióta a nagyfiunk megszületett, úgy érzem, hogy én, de különösen a feleségem szinte meg sem áll, egész álló nap állandóan szalad ide-oda és csak egyszer-kétszer, egy-egy *fordulóponton* engedi el magát ráérősen. Ekkor újból érdekes érzésem támadt: valójában ez a *fordulópont* éppen fogyatékos nagyfiunk zeneműveinek visszaidézésekor jelenik meg.

Azon a napon, amikor az elemi iskola speciális osztályát befejezte, *Ballagás* címmel írt egy zeneművet, amikor pedig a *Kékmadár* elnevezésű, fogyatékos gyermekek középiskolájában az osztálytársai fesztivált rendeztek, *Kékmadár induló* című alkotásával örvendeztette meg a közönséget. Bár *fordulópontokként* maradtak meg darabjai a szívémben, mégis nem minden zenéje volt bizonyos dátumokhoz kötve. Példának okáért a *Nyár Észak-Karuizavában* című zeneműve. Amikor a zongoraművész barátaink jóvoltából készült hangfelvételt hallgatom, úgy érzem, mintha térben és időben, nyáron az észak-karuizavai hegyi nyaralónkban lennék. Akkoriban a feleségem a nyaralóbeli vázlatfüzetébe megfestette a gyerekeinket az ottani füvek és virágok között. Ha most ezt a képet nézem, és újra meg újra meghallgatom a zeneművet, tisztán megelevenedik előttem az a bizonyos nyári jelenet.

A kisebbik fiunk, aki az idén kezdte meg tanulmányait az egyetemen, elmesélte, hogy mikor az elemi iskolában elsőosztályos volt, írt egy fogalmazást *Maraton* címmel. Akkoriban a nagyfiunk éppen átkerült az elemiből a középiskolába, és ő is erről a nyárról készített egy zenét. A kislányunk ekkor járt elemi iskolába, és minden reggel mind a hárman a magas hegyek közötti réten épült nyaralónktól egy tenispálya oldaláig futottak maratont, ahol friss víz tört fel és kis pataként folyt tovább.

A mi félénk kislányunk, aki az idén diplomázott, akkoriban merész mosolyú, különös természetű gyerek volt és azon a nyáron kitartóan futott a nagyfiunkkal együtt, a kisebbik fiunk viszont megelőzte a nagyobbikat, mert akkoriban egyáltalán nem számított, ki nyer és ki veszít. A végső hajránál minden erejüket latba vetették. Az édesanyjuk eközben mezei virágokat ültetett el a nyaralónk kertjébe, a japán tiszafa köré. Végül is a nagyfiunk nyerte meg a maratont.

Ahogy ma visszagondolok erre a nyárra, a nagyfiunk abban az időben volt a legmozgékonyabb. Ezután visszaesés következett be nála, testsúlya hirtelen megnövekedett, odahagytuk az észak-karuizavai nyaralót is, és Hikari nem futott többé az öccsével és a húgával. A nagyfiunk a futkosás örömet tízéves korától tizenkét, tizenhárom éves koráig élvezte a legjobban. Közös múltunkra visszatekintve világosan látom, hogy ez volt életünkben a nyár virágba szökkenése, amikor a feleségem vázlatfüzetével a kezében a füveket és a virágokat szemlélte, miközben a maratონról hazatérő gyerekeit várta, én pedig a verandán egy könyv olvasásába merültem.

A nagyfiunk állapota romlani kezdett, persze eközben a feleségem meg az én erőm is egyre fogyatkozott, életünk őszbe, de még inkább télbe csavarodott. Ez emberi életerő egy fordulópont-hoz érkezett, Hikari szavával élve „sajnáltságos” mindaz, amit az emberi élet végére érve el kell viselnünk...

Vihar Judit fordítása

1 Szedőka – hagyományos japán versforma, kétszer három sorból áll, mindkét rész 5–7–7 morás. Az egész költemény 38 morás.